

LÓCZY LAJOS KAVICSAI

Lóczy Lajos (1849–1920) nemzetközi hírű geológus, geográfus, egyetemi tanár, akadémikus. 1891-ben az ő kezdeményezésére és vezetésével alakult meg a Magyar Földrajzi Társaság Balaton Bizottsága, melynek célja a Balaton tó sokoldalú tudományos kutatása volt. Ennek két évtized alatt, számos tudományterület kiváló tudósa által feltárt eredményeit „A Balaton tudományos tanulmányozásának eredményei” c. könyvsorozatban tették közzé. Lóczynak a Balaton környékének geológiájáról és morfológiájáról írt kötete 1913-ban jelent meg, ezért valószínűsíthető, hogy Lóczy Lajos „kirándulásai közben,” mint írja könyve előszavában, 1911-ben vagy 1912-ben járhatott Révfülöpön, amelyről Nagy Lajos révész, vincellér megemlékezik alábbi írásában.

*

Itt, a Hullám szállóban lakott id. Lóczy Lajos egyetemi tanár, híres geológus. Vele történt az alábbi eset.

Mivel én össze szoktam szedni az érdekes köveket és más egyebet itt a Balaton-parton, hát fölajánlottam neki itt-tartózkodásakor ezt a gyűjteményt, amelynek örült és nagyon megköszönt. Aztán kért, ha ráérnék, megfizetné, mutassam meg neki, hol, merre találtam ezeket a köveket. És én elmentem vele azokat a helyeket megnézni, ahol ő még számos kavicsot, kődarabokat szedett össze. Otthon a szállodában aztán minden kőre, kavicsra cédulákat ragasztott, hogy azok honnét valók. És én több napon át jártam Lóczyval a Kál-völgy környékét és szedtük, hordtuk haza a Hullám szállóba, ahol már két asztal és a székek is tele voltak rakva kövekkel a szobájában.

Egyszer, mikor hazajöttünk, Lóczy mindjárt a WC-re ment, én meg vittem hátizsákban az újabb kavicsgyűjteményt. A szobalány, ahogy meglát, azt kérdi:

– Talán megint köveket hoztak?

– Azt – mondom.

– De mondja már, minek ennek a bolond zsidónak ez a sok kő? Én bizony takarításakor mind kiszórtam a ház mögé az asztalokról! Nem oda valók azok, hanem az út mellé.

A WC-ajtó erre kicsapódott, és láttam Lóczy elvörösödött képét, és kérdezte a szobalánytól:

– Mit? Hogy maga kiszórta az én annyi fáradsággal összegyűjtött kavicsaimat?

És olyan patáliát csinált a kavicsaiért, hogy az egész szálloda összeszaladt a csodájára! Aztán a lány nemcsak Lóczy szidta, hanem a szállodás is. És utána az lett, hogy mentünk a kavicsokat keresni, összeszedni. Szerencsére meglelt minden darab és megszelhűdött Lóczy is a nagy mérgéből. Aztán kért, hogy másnap is menjek még vele.

Mikor másnap odamentem, akkorra Lóczy már mindent becsomagolt és kért, hogy segítsen kihur-

colni dolgait a vasútra. Aztán nagyon kérte a vendéglős, hogy ne haragudjon az eset miatt, jöjjön csak el még bátran, majd akkor ő személyesen fog vigyázni a dolgaira. Lóczy ígérte is, hogy:

– Lehetséges, hogy még eljövök.

A vasúton, mikor fölsegítettem a cókmojkját, én is kérleltem, hogy csak jöjjön el, majd más-

kor jobban vigyázunk a kövekre. Nekem is úgy ígérte: – Lehet, hogy még eljövök és megnézzük a Bornót táját¹ is. De most haza kell mennem, annyira földidegesített ez a buta perszóna.

És el is jött még, rá pár hónapra, és akkor megjártuk a Bornót környékét is. Ő mesélte el ott a bornóti malomnál, hogy a hegyen az átvágást² még a rómaiak csinálták, hogy a Kál-völgyből lecsapolják a vizet a Balatonba. Azt is mondta, hogy Ábrahámhegyen római település volt régen; hogy a kis kápolna, amely még ma is áll, azt is még a rómaiak építették. A török időkben meg mecset volt a kis kápolna, a gömbölyű torony is arra vall.

Nagyon érdekes volt, mikor Kisörspusztán – közismert nevén Bugybereken³ – átmentünk. Ott a harangláb körül többben voltak, kik nevettek is meg káromkodtak is. Tudniillik az történt, hogy valaki a

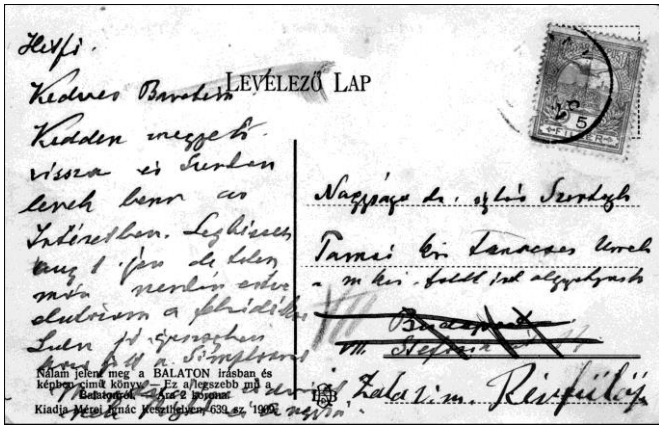

Lóczy Lajos 1900 körül

¹ Bornót tája = Burnót patak környezete. A csicsói erdőben eredő patak Ábrahámhegy községben éri el a Balatont.

² Ez az úgynevezett Malom-völgy (népiesen: Malom-ódal; Szent István-völgy).

³ Bugyberek a mai Kisörspusztán.

Lóczy Lajos levele Szontagh Tamáshoz, Révfülöpre és zsebórája (RHGY)

kis harangról ellopta a kötelet, és a kötél helyett egy tökindát akasztott a kötél helyére. Ezen nevettek, káromkodtak a berki polgárok. Hát mi is elég jól mulattunk a látványon, a hallottakon. A látványra azt mondta Lóczy tanár úr:

– Hát ezt az esetet érdemes volna megírni valami vicclapba!

Másnap, mikor a Kővágóörsi kőhátat jártuk az Iremfői dűlőben, elővettem egy kis papírt, amelyre otthon este írtam egy kis átabotát⁴ verset a bugyberki haranglábról. Így szól a vers:

Bugyberek (Kisörpuszta)

*Ábrahámon átmegy az út, azután jön Bugyberek.
Kusztorát itcével mértek hajdan itt az emberek.
Haranglábból tekintget a szentmihály⁵ kifele,
a haragnak tökindából van fonva a kötele.
Véletlenül meg ne kérdezd, hogy mérik a kusztorát!
Mert ezért itt rád kefélnek, mint a ménkéű akkorát.*

Hát, jót nevetett Lóczy a versemen, de nem értette a kusztora⁶ históriáját. Hát aztán elmeséltem neki, hogy régen – a mesét én is nagyanyámtól hallottam – Bugyberekben is volt egy kis korcsma, az itcés világban. A kővágó örs-i – akkor még így írták Kővágóörs nevét – iskolamesternek az ábrahámi Bökörön⁷ volt egy kis szőlője, és nyáron iskolaszünetben ő maga járt le Kővágóörsről Bökorra a szőlőjét megmunkálni. Egyszer egy nyári meleg napon, amint Berekbe ért a mester úr, hát betért abba az itcés ivóba egy itce borra, mert nagyon szomjas volt. Mikor a rézitét föl hajtotta, hogy igyék, hát egy kusztorát látott az itcében. Aztán hívta a gazdát, mutatta neki a

⁴ átabota = értsd: hebehurgya.

⁵ Szent Mihály lova = értsd: a halottszállító saroglya. A fából készült, négy lábbal ellátott saroglyára helyezték temetéskor a koporsót, amelyet aztán négy ember a vállára emelve vitt a sírhoz.

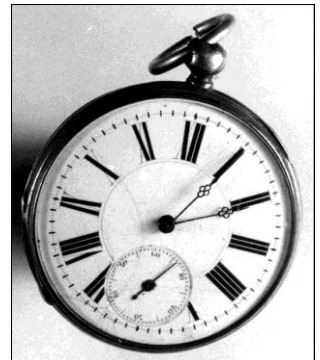
⁶ kusztora = fanyelű bicska.

⁷ Bök-orr = a Tót domb lankásán ereszkedik le a Balatonra.

kusztorát az itcében. A csaplár meg a kölköket szidta, hogy hová nem széthánynak mindent a rendetlen kölkök!

– Jó, hogy böcsületes vendéghez került, mert más nem adta volna vissza – mondta a csaplár. Hogy aztán a bort megitta-e a kusztora után a mester úr, azt nem tudom. De a mester úr is írt egy verset az esetről, ami így szól:

*Bugyberekbe nincs mester
harangozó minden ember.
Kusztorát is ott mérnek
Kővágóörsi mesternek.
Bőkebe a szőlője, nyárfa van a végibe,
annál sincsen egyebe.⁸*

Aztán fogta az én versem papírját Lóczy, azt megfordította és a tiszta oldalára fölírta ezt a verset is, ahogy diktáltam neki. Azzal nagyon megköszönte, hogy ezzel is gyarapíthatta tudását, de ezt nevetve mondta. És eltette zsebre verseimet.

Hát így csatangoltuk körül a Káli-medencét egykor Lóczy geológussal. És amint mondta: még éntölem is tanult valamit.

De én ötöle sokkal többet.

A Fülöp-hegy szelvénye Lóczy Lajos által készített ábrázoláson (Lóczy L.: A Balaton környékének geológiája és morfológiája. Bp., 1913. p. 618.)

⁸ A szomszéd község lakói állítólag így csúfolták a böki szőlősgazdákat: „Bőkebe a szőlője, nyárfa van a végibe, amögött a pincéje, annál sincsen egyebe.”